

Beata Anna Peć

Uniwersytet Warszawski

<https://orcid.org/0000-0002-5875-1312>

beata.pec@uw.edu.pl

Nauczanie i uczenie się języków obcych a otoczenie naukowe. Specyficzna harmonia nauk humanistycznych i społecznych w kształceniu nauczycieli języków obcych

**Teaching and learning foreign languages and the scientific environment - the specific harmony of the humanities and social sciences
in foreign language teacher education**

Can we really talk about the education of foreign language teachers? Or, more accurately, are we dealing with the process of shaping future teachers of English, German, Romance languages, Slavic languages, etc.? Which fields of research should be considered in this context? Which discipline leads the way: the humanities, or perhaps, in parallel, the social sciences? What are the core disciplines that provide the foundation for acquiring knowledge, developing skills, and shaping the attitudes of future foreign language teachers? What is the interplay between these fields, and where do their scientific boundaries lie? What constitutes the optimal environment for preparing trainees? Furthermore, in which language should this process of developing foreign language teachers take place? This article seeks to answer these and similar questions by integrating insights from disciplines such as linguistics, psychology, pedagogy, and (glotto)didactics, as well as many other disciplines. The goal of this text is to highlight the unique synergy of this specific scientific environment in the contemporary process of educating foreign language teachers, and to explore the

Artykuł jest udostępniany na licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

processes of learning and teaching these languages. The article is divided into three sections: a theoretical and historical part, which includes an analysis of selected documents and texts; a contemporary part, which examines the current state through the lens of practical educational research; and a prognostic part, which outlines future research perspectives and formulates new hypotheses.

Keywords: humanities, social sciences, harmony of sciences, fusion of sciences, linguistics, psychology, pedagogics, didactics, glottodidactics, foreign language teacher education, action research

Słowa kluczowe: nauki humanistyczne, nauki społeczne, harmonia nauk, fuzja nauk, językoznawstwo, psychologia, pedagogika, dydaktyka, glottodydaktyka, kształcenie nauczycieli języków obcych, praktyczne badania edukacyjne

1. Wprowadzenie

Czy rzeczywiście można mówić o kształceniu nauczycieli języków obcych? Czy nie mamy właściwie do czynienia z procesem „kształtowania” przyszłych anglistów, germanistów, romanistów, slawistów itp.? Badając proces przygotowania do zawodu przyszłych nauczycieli, wyniki badań jakich nauk należałoby de facto brać pod uwagę? Który obszar badawczy jest w tym zakresie wiodący: nauk humanistycznych czy może raczej – lub równolegle – społecznych? Jakie dyscypliny tworzą rzeczywiste podwaliny dla zdobywania wiedzy, rozpoznawania i rozwijania umiejętności oraz formowania postaw przyszłych nauczycieli języków obcych? Na czym polega harmonia tych dziedzin i gdzie leżą jej naukowe granice? Jakie optymalne środowisko przygotować dla adeptów? W jakim języku realizować proces kształcenia nauczycieli języków obcych *in spe*?

Niniejszy artykuł podejmuje próbę odpowiedzi na powyższe i pokrewne pytania, przyjmując za podstawę teoretyczną podejście interdyscyplinarne, obejmujące językoznawstwo, psychologię, pedagogikę, (glotto)dydaktykę oraz inne powiązane dyscypliny. Celem opracowania jest ukazanie synergii wynikającej z integracji tych obszarów wiedzy w kontekście współczesnego kształcenia nauczycieli języków obcych, jak również w wyjaśnianiu procesów uczenia się i nauczania języków. Opracowanie podzielone jest na trzy części: teoretyczno-historyczną, obejmującą analizę wybranych dokumentów i tekstów; współczesną, prezentującą aktualny stan wiedzy w świetle autorskich badań edukacyjnych o charakterze praktycznym (ang. *action research*); oraz prognostyczną, skoncentrowaną na wyznaczeniu dalszych perspektyw badawczych i formułowaniu nowych hipotez.

2. Jak jest? Kształcenie nauczycieli języków obcych w Polsce

Wielu glottodydaktyków promuje współcześnie nowoczesne, interdyscyplinarne podejście do procesu kształcenia nauczycieli języków obcych, rozumiane głównie jako przekazywanie rzetelnej wiedzy, kształtowanie kluczowych kompetencji oraz formowanie optymalnych postaw studentów w tym zakresie. Abstrahując od całokształtu studiów neofilologicznych, proces ten o charakterze pedeutologicznym w Polsce jest obecnie stosunkowo krótki i trwa zaledwie około dwóch lat. Nauczyciele akademicki podejmują szereg działań mających na celu wypracowanie przez studentów „najlepszych wersji samych siebie” w kontekście ich przyszłej pracy zawodowej. Ewaluacja na kierunkach neofilologicznych rzadko jednak uwzględnia specyfikę kształcenia przyszłych pedagogów w zakresie nauczania i uczenia się języków obcych, w porównaniu do adekwatnego przygotowania nauczycieli innych przedmiotów. Baza prawna opiera się bowiem na tych samych Europejskich Ramach Kwalifikacji we wszystkich przypadkach. Rozważania teoretyczno-historyczne rozpoczyna zatem krótkie przedstawienie tych ram, z zaakcentowaniem oznak tytułowej harmonii nauk.

3. Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK)

Obecnie obowiązujące Europejskie Ramy Kwalifikacji zostały ustanowione w 2017 roku i są wynikiem ponad dziesięcioletniego procesu sankcjonowania¹. We wdrażaniu Europejskich Ram Kwalifikacji uczestniczy obecnie oprócz krajów Unii Europejskiej, w tym Polski, również 11 innych państw świata². Dokument ten stanowi punkt odniesienia dla systemów edukacyjnych sygnatariuszy i zawiera ośmiostopniową skalę umożliwiającą porównywanie kwalifikacji uzyskiwanych na różnych poziomach edukacji:

Zgodnie z zaleceniem Rady [Europy] z 26 listopada 2018 r. w sprawie promowania automatycznego wzajemnego uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia wyższego [...], jak również wyników uzyskanych podczas okresów nauki za granicą, ERK [Europejskie Ramy Kwalifikacji] mają promować przejrzystość krajowych systemów kształcenia i szkolenia oraz budować wzajemne zaufanie³.

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=EN) [DW 26.11.2024]

² Islandia, Liechtenstein, Norwegia, Albania, Macedonia Północna, Czarnogóra, Serbia i Turcja (kraje kandydujące), Bośnia i Hercegowina, Kosowo (potencjalne kraje kandydujące) oraz Szwajcaria (https://www.cedefop.europa.eu/files/9109_pl.pdf) [DW 26.11.2024]

³ <https://europass.europa.eu/pl/narzedzia-europass/europejskie-ramy-kwalifikacji> [DW 26.11.2024]

Przedmiotem naszych rozważań jest kształcenie nauczycieli języków obcych na kierunkach neofilologicznych, w szczególności na poziomie 6 ERK, dotyczącym kwalifikacji uzyskiwanych podczas studiów I stopnia, oraz na poziomie 7 w odniesieniu do studiów II stopnia. Tabele nr 1 oraz nr 2 syntetycznie ujmują nadrzędne efekty uczenia się na tych poziomach w zakresie wiedzy, umiejętności oraz odpowiedzialności i autonomii. Już z ogólnych założeń ERK wynika, że wszyscy studenci, a zatem również przygotowujący się do pełnienia zadań nauczycielskich na lekcjach języków obcych, mają być zdolni m.in. do krytycznego rozumienia teorii i obowiązujących zasad, do innowacyjności potrzebnej przy rozwiązywaniu złożonych i nieprzewidywalnych problemów w specjalistycznych dziedzinach oraz do podejmowania decyzji w nieoczywistych kontekstach. Studenci II stopnia mają natomiast zdobyć wysoce specjalistyczną, najnowszą wiedzę będącą na styku różnych dziedzin (!), stanowiącą podstawę oryginalnego myślenia lub badań. Umiejętność integrowania wiedzy z różnorodnych dziedzin ma umożliwiać im osiągnięcie autonomii w zarządzaniu i przekształcaniu kontekstów związanych z pracą oraz przejmowanie odpowiedzialności za rozwój własnej wiedzy i praktyki zawodowej.

W zestawieniu widać tendencję do interdyscyplinarnego podejścia do kształcenia wszystkich studentów, a co za tym idzie, do takiego właśnie ukie-
runkowania edukacji przyszłych nauczycieli języków obcych. Podczas przygotowania zawodowego w ramach obydwu stopni studiów mają się rozwijać ich umiejętności: menadżerskie (auto)coachingowe, umożliwiające zarządzanie działaniami i projektami, rozwojem własnym i innych, a także umiejętności strategicznego analizowania, rozwiązywania wielorakich problemów czy podejmowania działań innowacyjnych, kreatywnych. Na podstawie ERK opracowana została Polska Rama Kwalifikacji (PRK).

4. Polska Rama Kwalifikacji (PRK)

W PRK nadal definiuje się trzy obszary kwalifikacji: wiedzę, umiejętności oraz kompetencje społeczne, określane, *nota bene*, w ERK jako „autonomia i odpowiedzialność”. Na poziomie 6 PRK, odpowiadającym studiom I stopnia, wiedza obejmuje podstawy kierunkowe, kompletność perspektywy poznawczej, wybrane zagadnienia szczegółowe oraz uwarunkowania etyczno-prawne (PRK, 2020: 30; P6_UW; P6S_W). W obszarze umiejętności podkreśla się psychologiczne rozwiązywanie złożonych problemów, kompetencje komunikacyjne i zespołowe, planowanie rozwoju oraz świadomość zobowiązań interpersonalnych (P6_UU; P6S_U). Kompetencje społeczne dotyczą zaś kształtowania etosu zawodowego, odpowiedzialności za działania i krytycz-

nej oceny ich skutków (P6_UK; P6S_K). W kontekście kształcenia przyszłych nauczycieli języków obcych wymagania te nabierają wyjątkowego znaczenia. Absolwenci przygotowujący się do odgrywania takiej roli zawodowej mają zatem zarówno zdobyć kompletną wiedzę, jak i rozwinąć rozmaite umiejętności psychologiczno-pedagogiczne⁴. Analiza tego dokumentu wykazuje jednak, iż zagadnienie interdyscyplinarnego kształcenia w ramach studiów I stopnia zostało sprowadzone w PRK do umiejętności organizacji pracy, czyli współdziałania z innymi osobami w ramach prac zespołowych, w tym o charakterze interdyscyplinarnym (PRK, 2020: 30; P6S_UO). Nie mówi się już tutaj o konieczności zdobywania „wiedzy na styku różnych dziedzin”⁵. Studenci II stopnia natomiast powinni zdobyć pogłębioną wiedzę o wybranych faktach, teoriach, metodach oraz złożonych zależnościach między nimi, także w powiązaniu z innymi dziedzinami, a ponadto mają rozumieć złożone uwarunkowania oraz aksjologiczny kontekst podejmowanej działalności (PRK, 2020: 32 – P7U_W oraz P7S_W). W zakresie umiejętności oczekuje się od nich zdolności do wykonywania zadań oraz formułowania i rozwiązywania problemów z wykorzystaniem nowej wiedzy, także spoza własnej dziedziny (P7U_U oraz P7S_U). Kompetencje społeczne obejmują natomiast postawy etyczne, inicjatywę, krytyczną ocenę własnych i zespołowych działań, umiejętności przywódcze oraz odpowiedzialność i przedsiębiorczość (P7U_K, P7S_K). Kontekst interdyscyplinarny, uwzględniający rolę psychologii i aksjologii pedagogicznej, jest zatem kluczowy w kształceniu zaawansowanym na wszystkich kierunkach studiów magisterskich.

5. Kwalifikacje do nauczania języków obcych w Polsce

Proces kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce odbywa się zarówno w ramach studiów I stopnia, jak i II stopnia, natomiast zakończony zostaje uzyskaniem tytułu magistra odpowiedniego kierunku studiów neofilologicznych. Możliwe jest uzyskanie adekwatnych kwalifikacji na podstawie ukończenia studiów na innych kierunkach z przygotowaniem pedagogicznym oraz legitymowania się odpowiednim świadectwem potwierdzającym znajomość danego języka obcego. Poniżej zamieszczono syntezę przepisów legislacyjnych w tym zakresie.

⁴ Kategorie opisowe i aspekty o podstawowym znaczeniu dla kompletności opisu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych dla uniwersalnych charakterystyk poziomów 1–8 na s. 8 Polskiej Ramy Kwalifikacji z 2020 roku (https://kwalifikacje.gov.pl/images/Publikacje/Polska_Rama_Kwalifikacji_-_poradnik_u%C5%BCytkownika_wydanie_II_1.pdf [DW 26.11.2024]).

⁵ Stanowi to podstawę akademickiego kształcenia według Europejskich Ram Kwalifikacji.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (§ 13) nauczania języka obcego w przedszkolach i klasach I–III szkół podstawowych może się podejmować osoba, która ma adekwatne kwalifikacje wymagane do nauczania języka obcego w klasach IV–VIII szkół podstawowych i w szkołach ponadpodstawowych (pkt. 2), a zatem będąca absolwentem kierunków neofilologicznych z przygotowaniem pedagogicznym. W pozostałych przypadkach (pkt. 1 oraz 3–6) wymienia się absolwentów kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, którzy posiadają świadectwo egzaminu w zakresie danego języka obcego lub ukończyli zbliżone kierunki studiów, takie jak studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny w zakresie nauczania danego języka obcego⁶.

Wyżej wymienione Rozporządzenie (§ 12) definiuje też kwalifikacje do nauczania języka obcego w klasach IV–VIII w szkołach podstawowych i placówkach ponadpodstawowych. Na II i III etapie edukacyjnym nauczycielem języka obcego może być osoba, która: ukończyła „studia pierwszego i drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie prowadzone zgodnie z nowym standardem kształcenia w zakresie danego języka obcego, nauczania danego języka obcego lub lingwistyki stosowanej w zakresie danego języka obcego i posiada przygotowanie pedagogiczne” (pkt. 1). Takie uprawnienia zdobywają również absolwenci studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich na innych kierunkach studiów, legitymujący się świadectwem egzaminu z danego języka obcego w stopniu zaawansowanym oraz posiadający przygotowanie pedagogiczne lub świadectwo państwowego nauczycielskiego egzaminu z danego języka obcego stopnia II (pkt. 2)⁷.

W dokumencie tym znajduje się również zapis dotyczący kwalifikacji do prowadzenia zajęć z przedmiotów innych niż języki obce w danym języku w szkołach dwujęzycznych lub oddziałach dwujęzycznych. Takie kompetencje posiada osoba, która ma kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela na danym etapie edukacyjnym, natomiast w zakresie znajomości języka obcego, w którym naucza przedmiotu lub prowadzi zajęcia: 1) „ukończyła studia pierwszego i drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie prowadzone zgodnie z nowym standardem kształcenia w zakresie danego

⁶ W § 13 (pkt. 1-6) w/w rozporządzenia wśród osób, które mogą być nauczycielami języków obcych w klasach I–III wymienia się również osoby, które ukończyły studia na kierunkach pedagogicznych i posiadają świadectwo egzaminu z danego języka obcego w stopniu co najmniej podstawowym, lub ukończyły studia na kierunku filologia lub nauczanie języków obcych i wykazują się przygotowaniem pedagogicznym do nauczania języka obcego.

⁷ Adekwatne kwalifikacje do nauczania języka obcego w klasach IV–VIII szkół podstawowych, posiadają również osoby, które ukończyły studia pierwszego stopnia na innym kierunku studiów, legitymują się świadectwem egzaminu z danego języka obcego w stopniu zaawansowanym lub biegłym i posiadają przygotowanie pedagogiczne (§ 12, pkt. 1-4 w/w rozporządzenia).

języka obcego, nauczania danego języka obcego lub lingwistyki stosowanej w zakresie danego języka obcego” (pkt. 1) lub „legitymuje się świadectwem egzaminu z danego języka obcego w stopniu co najmniej podstawowym” (pkt. 3), ewentualnie „ukończyła studia w kraju, w którym językiem urzędowym jest dany język obcy” (pkt. 5)⁸.

W załączniku do powyższego Rozporządzenia zamieszczono wykaz egzaminów potwierdzających kwalifikacje do nauczania języków obcych, a więc – odpowiednio – podstawową lub zaawansowaną znajomość języka angielskiego, niemieckiego, francuskiego, włoskiego oraz hiszpańskiego. Z Rozporządzenia o kwalifikacjach nauczycieli wynika więc, że studenci kierunków neofilologicznych stanowią jedną z grup, które mogą uzyskać kwalifikacje do nauczania języków obcych. Wokół nich koncentrują się praktyczne badania edukacyjne, omówione w dalszej części artykułu.

6. Standard kształcenia nauczycieli w Polsce

Wytyczne ERK oraz PRK dotyczą studentów wszystkich specjalności. Zgodnie z obowiązującym Standardem kształcenia nauczycieli w Polsce zdobywanie wyżej wymienionych kwalifikacji do nauczania każdego przedmiotu szkolnego, w tym języków obcych, obejmuje zawsze przygotowanie merytoryczne (w naszym przypadku – w zakresie danej neofilologii – moduł A), przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne (moduł B) oraz przygotowanie dydaktyczne wraz z emisją głosu (moduł C) i dydaktyczne ukierunkowane (moduł D) – w analizowanym przypadku jest to przygotowanie glottodydaktyczne⁹. Szczegółowe efekty uczenia się, zawarte w aktualnym Obwieszczeniu Ministra Nauki z 2024 roku¹⁰, odnoszą się do procesu kształcenia nauczycieli wszystkich specjalności i nie uwzględniają specyfiki postępowania w przypadku edukacji obcojęzycznej: ani w ramach studiów o profilu ogólnoakademickim (np. na uniwersytetach i na innych uczelniach wyższych), ani praktycznym (np. w wyższych szkołach kształcenia zawodowego czy akademiach nauk stosowanych). Tak jak na wszystkich innych kierunkach, zarówno przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne, jak i dydaktyczne, odbywa się w obrębie nauk społecznych. Specyfika kształcenia nauczycieli na kierunkach neofilolo-

⁸ Takie kwalifikacje uzyskują również m. in. absolwenci kierunku lingwistyka stosowana w zakresie danego języka obcego.

⁹ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. 2024 poz. 453).

¹⁰ Obwieszczenie Ministra Nauki z dnia 9 lutego 2024 w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

gicznych polega jednakże na konieczności integrowania wiedzy, umiejętności i postaw również z zakresu nauk humanistycznych. Jest to przede wszystkim moduł A – przygotowanie merytoryczne, ale, jak pokażemy, nie tylko.

Tabela nr 3 ukazuje interdyscyplinarny charakter kształcenia nauczycieli języków obcych w ramach kierunków neofilologicznych. Na specyfikę tego kształcenia wskazuje tu przede wszystkim obecność problematyki zarówno nauk humanistycznych, jak i społecznych. W ramach kierunków neofilologicznych łączy się treści nauczania z obszaru takich dyscyplin, jak literaturo- i językoznawstwo, historia oraz nauki o kulturze i religii, a także nauki o bezpieczeństwie¹¹ czy pedagogika i psychologia. Z tabeli tej wynika, że na takich kierunkach nie da się wyizolować „typowego” psychologiczno-pedagogicznego przygotowania o charakterze społecznym od jego związków z humanistycznym przygotowaniem językoznawczym czy społecznym w ramach innych dyscyplin nauki. Konkretnie przygotowanie do nauczania przedmiotu, jakim jest dany język obcy, kieruje się też swoją specyfiką typową dla metodyki nauczania tego języka. Dopiero integracja wiedzy z tych różnorodnych dziedzin i dyscyplin naukowych stanowi o harmonii otoczenia naukowego w przypadku kształcenia nauczycielskiego na neofilologicznych kierunkach.

7. Brak jednolitego programu kształcenia nauczycieli języków obcych

W chwili obecnej nie istnieje jednolity program kształcenia nauczycieli języków obcych dla kierunków neofilologicznych na uczelniach wyższych, który uwzględniłby zalecenia Europejskich Ram Kwalifikacji, Polskiej Ramy Kwalifikacji, Rozporządzenia o kwalifikacjach wymaganych od nauczycieli oraz Standardu kształcenia nauczycieli i odnosiłby je do, wspomnianej powyżej, interdyscyplinarnej specyfiki tego przygotowania. W poszczególnych jednostkach uniwersyteckich opracowuje się jedynie tabele z ogólnymi wytycznymi¹².

Porównując wybrane, historyczne plany kształcenia pod kątem liczby godzin przeznaczonych na przygotowanie w poszczególnych obszarach odpowiadających modułom dzisiejszego Standardu kształcenia nauczycielskiego,

¹¹ np. https://neofilologia.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2020/10/Liczba-N_Poradnik-Wydzia%C5%82-Neofilologii-UW.pdf [DW 26.11.2024]

¹² Interesujący przykład adekwatnego, historycznego już, programu można odnaleźć w opracowanym w latach 1993–1995 z inicjatywy ówczesnego Ministerstwa Edukacji Narodowej, pod kierownictwem prof. dr hab. Haliny Stasiak, Curriculum dla nauczycielskich kolegów języków obcych (więcej o historii kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce: np. Karpeta-Peć, 2018: 333–358).

można zauważyć dużą różnorodność rozwiązań. Przykładowe zestawienie wybranych planów kształcenia nauczycieli języków obcych na przestrzeni ostatnich 35 lat w Polsce zawiera tabela nr 4. Wynika z niej, że bloki zajęć psychologiczno-pedagogicznych zyskiwały z czasem coraz większą wagę – od braku takich zajęć w roku 1990 w specjalnościach język francuski i niemiecki¹³ (omawianie zagadnień jedynie w ramach teorii uczenia się w przypadku sekcji języka niemieckiego w nauczycielskich kolegiach języków obcych – w sumie 60 godz. na wszystkie zagadnienia w czasie studiów), przez 60 godzin w sekcjach języka angielskiego w 1990 roku, a 120 godzin we wszystkich innych specjalnościach językowych w roku 2006¹⁴ na zajęciach zintegrowanych z nauczaniem języków obcych, aż po 180 godzin w aktualnym standardzie nauczycielskiego kształcenia bez wyraźnego odniesienia do specyfiki kształcenia językowego¹⁵.

Liczba godzin dydaktyki ogólnej oraz glottodydaktyki sięga od czterech semestrów po 90 godzin metodyki nauczania danego języka w każdym, czyli 360 godzin w roku 1990, przez 60 godzin samej emisji głosu i 150 godzin dydaktyki przedmiotowej w 2006 roku, po 60 godzin dydaktyki ogólnej wraz z emisją głosu oraz 150 godzin dydaktyki nauczania danego języka w 2024 roku. Zakres treści glottodydaktycznych został zawężony ilościowo do realizowania dziś tylko około 25% zagadnień ujętych w Curriculum z 1995 roku¹⁶. De facto metodyka nauczania danego języka stanowi zgodnie z aktualnym Standardem jedynie jedną piętnastą (1/15!), treści omawianych w ramach przedmiotów glottodydaktycznych. Zdarza się, że ostatnie zalecenia Polskiej Komisji Akredytacyjnej eksponują język polski jako jedyny dopuszczalny w zakresie prowadzenia przedmiotów przygotowania psychologiczno-pedagogicznego oraz jako wiodący w przygotowaniu dydaktycznym do nauczania danego języka obcego; możliwe jest jedynie korzystanie z przykładów w języku obcym.

W obliczu nakreślonych problemów wydaje się, że jedynie integracja przedmiotów i treści, jednoznaczne ukierunkowanie procesu kształcenia nauczycielskiego na nauczanie danego języka obcego oraz realizowanie przygotowania do wykonywania zawodu nauczyciela w danym języku obcym mogą przynieść wymierne efekty dla nauczycieli przyszłej edukacji językowej. Taki cel przyświeca autorskiemu „Programowi glottopsychopedagogicznego kształcenia nauczycieli języków obcych” w Instytucie Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

¹³ Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej nr 26 z dnia 23 lipca 1990.

¹⁴ Rozporządzenie MEN z dnia 30 czerwca 2006 r. (Dz. U. 2006 poz. 897).

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 (Dz. U. 2024 poz. 453).

¹⁶ Zob. przypis nr 12.

8. Co z tego wynika? – Refleksja metodologiczna na podstawie badań własnych

Przytoczona tutaj analiza stanowi fragment badań prowadzonych ustawicznie od 2011 roku na Wydziale Neofilologii w Instytucie Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Dotyczy ona kształcenia nauczycieli języków obcych na neofilologicznych kierunkach studiów I i II stopnia, realizowanych na podstawie standardów z roku 2012 (na pierwszym etapie badań) oraz standardu z 2019 roku z późniejszymi zmianami (na etapach kolejnych).

Próba badawcza obejmuje studentów studiów neofilologicznych na kierunku germanistyka, realizujących studia z uwzględnieniem przygotowania merytorycznego, pedagogicznego, a także psychologicznego i (glotto)dydaktycznego, wynikającego ze standardów kształcenia nauczycieli (odpowiednio z roku 2012 oraz 2019). W badaniach biorą udział w każdym roku przede wszystkim adepci ostatnich roczników studiów licencjackich i magisterskich na kierunku germanistyka, od około 10 rocznie w pierwszych latach do około 5 w ostatnich semestrach. Uwzględniono także wypowiedzi neofilologów z badanego wydziału. Dokładna liczb osób biorących udział w badaniu zostanie wskazana po ich ukończeniu.

Analizowany proces kształcenia uwzględnia Europejskie Ramy Kwalifikacji, uaktualnioną Polską Ramę Kwalifikacji oraz aktualizowane rozporządzenia o kwalifikacjach nauczycieli. W badanej jednostce uniwersyteckiej stosuje się jednolity program kształcenia nauczycielskiego dla wszystkich kierunków neofilologicznych. W celu pozyskania wiarygodnych, trafnych i obiektywnych danych wykorzystuje się strategię triangulacji teorii, metod oraz danych badawczych. Dotychczas nie uwzględniono triangulacji badaczy. Triangulacja teorii polega na harmonijnej integracji teorii językoznawczych, psychologicznych, pedagogicznych oraz ogólno- i glottodydaktycznych. W jej wyniku wyłoniła się glottopsychopedagogika, łącząca wyniki teoretycznych badań dwóch gałęzi: nauk humanistycznych oraz społecznych. Pod względem metodologicznym ramy omawianych badań edukacyjnych tworzą podejście jakościowe z elementami podejścia ilościowego. Dzięki takiej koncepcji możliwe jest korzystanie zarówno z pomiaru jakościowego, jak i ilościowego. Praktyczne badania edukacyjne, określane mianem badań w działaniu czy też badań przez działanie, mają charakter pomiarów podłużnych i bazują na typowej spirali prac badawczych: od akcji przez refleksję, do następnej akcji, i tak dalej (Altrichter, Feindt, Thünemann, 2023: 551–572).

Dotąd wykorzystano takie metody pozyskiwania danych: jak systematyczna obserwacja niestrukturyzowana, przebiegająca w naturalnych warunkach, metoda ustnego i pisemnego sondażu nieskatygoryzowanego na podstawie ogólnych kategorii pojęciowych, a także klasyczna i nowoczesna,

jakościowa i formalna analiza dokumentów prawnych i edukacyjnych, elektronicznych prac studentów oraz dzienników praktyk, a w szczególności opinii studenckich. Metoda biograficzna obejmuje swym zakresem studium przypadku kształcenia nauczycielskiego w badanej jednostce uniwersyteckiej z uwzględnieniem studium przypadku wybranych studentów. W ramach metody dialogowej prowadzone są bezpośrednie rozmowy indywidualne oraz grupowe z wykorzystaniem techniki aktywnego słuchania. Bazę dla prowadzonych badań stanowi metodologia przedstawiana przez Friebertshäuser, Langer i Prengel (2013), Łobockiego (2000, 2010), Caspari, Klippel, Legutke i Schramm (2016) oraz Huga i Poschenika (2020).

Główne pytanie badawcze brzmi następująco: *Jaki jest optymalny model kształcenia nauczycieli języków obcych uwzględniający aktualne wyzwania edukacyjne?* Zakłada się, że spersonalizowany model kształcenia przyszłych nauczycieli języków obcych, odpowiadający zarówno rzeczywistym potrzebom współczesnych studentów, jak i wymaganiom specyficznego rynku edukacyjnego, umożliwi ich wszechstronny rozwój w zakresie interdyscyplinarnej wiedzy, kluczowych umiejętności oraz kompetencji społecznych, wspierając tym samym ich zawodową autoekspresję. Bazę w takim modelu stanowi nowoczesne podejście neokomunikacyjne (Piepho, 1991; Meißner, 2005), rozumiane jako integracja glottodydaktycznych podejść komunikacyjnego, międzykulturowego i międzykulturowo-komunikacyjnego (Dietrich-Grappin, 2024: 73–89; Caspari, Schinschke, 2024: 39–53) oraz nowych podejść ogólnodydaktycznych, takich jak autonomiczne, otwarte, całościowe uczenie się czy koncepcja ukierunkowania na działanie itp. (Peć, Szymankiewicz, 2023); z uwzględnieniem aktualnych nurtów psychologiczno-pedagogicznych (Peć, 2024: 66–71)

W praktycznych badaniach edukacyjnych możliwe są zmiany pytań szczegółowych oraz stosowanych metod badawczych w trakcie procesu empirycznego w zależności od aktualnych potrzeb, w naszych można więc wyodrębnić jak na razie trzy dłuższe etapy. Pierwsze eksploracje, przeprowadzone w latach 2011–2017, ukazują otwarte formy pracy jako nowoczesne rozwiązanie, dające się z powodzeniem zastosować w edukacji akademickiej (Karpeta-Peć, 2017; 2018; Peć, 2019; 2020a; 2021a); następne badania, z lat 2017–2021, koncentrują się na modelu kształcenia nauczycieli języków obcych, bazującym na integracji dyscyplin w ramach glottopedeutologicznych podejść: humanistycznego, technologicznego i funkcjonalnego (Peć, 2020b; 2020c; 2021b); najnowsze analizy, prowadzone od 2021 roku, pokazują, że współczesne kształcenie nauczycieli języków obcych to proces integrujący wyniki badań wielu dziedzin i dyscyplin naukowych, a synergia nauk prowadzi do ich fuzji i powstawania interdyscypliny (Peć, 2024). Niniejsza analiza stanowi ogniwo ukazujące kształcenie nauczycieli języków obcych w nowym, harmonijnym świetle.

Wszystkie trzy etapy badawcze realizowane były z poszanowaniem podstawowych kryteriów poprawności badań naukowych, a więc rzetelności, trafności i obiektywności. Ponieważ ostatnie kryterium jest w praktycznych badaniach edukacyjnych możliwe do spełnienia jedynie relatywnie, podjęto starania o zachowanie poprawności badań typowej dla podejścia jakościowego i spełnienie kryterium komunikacyjności, szczerości wypowiedzi, swobodnej atmosfery, aktywnego słuchania, elastycznego doboru pytań szczegółowych w zależności od przebiegu rozmów itp.

Reasumując, z przedstawionych badań wyłania się spersonalizowany model kształcenia przyszłych nauczycieli języków obcych, bazujący na neokomunikacyjnym podejściu, integrującym wiedzę lingwistyczną, psychologiczną, pedagogiczną i (glotto)dydaktyczną. Model taki zakłada szacunek dla aktualnych potrzeb studentów oraz dostosowanie do wymagań współczesnego rynku pracy. Poza spełnieniem standardów kształcenia nauczycielskiego konieczne jest też wyposażanie studentów w umiejętności menadżerskie i strategiczne wyszczególnione w ERK i PRK.

9. Jak być powinno? Jak być może? Synergia nauk humanistycznych i społecznych w kształceniu nauczycieli języków obcych

Na powyższe pytanie nie można w chwili obecnej uzyskać jednoznacznej odpowiedzi. Niniejszy artykuł przedstawia przykład autorskich rozwiązań, sprawdzonych w praktyce edukacyjnej, które w chwili obecnej prowadzą do tytułowej „harmonii” w kształceniu nauczycieli języków obcych.

W klasyfikacji nauk¹⁷, obowiązującej aktualnie w Polsce, interesujące z punktu widzenia naszych rozważań są dwie dziedziny¹⁸: nauki humanistyczne oraz społeczne¹⁹ wraz z ich „działami nauki”, a więc dyscyplinami. W ramach kształcenia nauczycielskiego podczas studiów neofilologicznych adekwatne otoczenie naukowe tworzą więc z jednej strony dyscypliny z dziedziny nauk humanistycznych, takie jak poszczególne filologie, językoznawstwo, historia, literaturoznawstwo czy nauki o kulturze i religii, z drugiej zaś dyscypliny

¹⁷ *Encyklopedia PWN* podaje, iż „we współczesnym naukoznawstwie istnieje rozbieżność poglądów zarówno co do przyjmowanych zasad podziału nauk, jak i co do miejsca poszczególnych dyscyplin w różnych projektach układów klasyfikacyjnych” (<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/klasyfikacja-nauk> [DW 26.11.2024]).

¹⁸ Według *Słownika języka polskiego* dziedzina to „pewien obszar, pole, dział badań, zainteresowań różnych nauk”. Definicja ta wskazuje na wielość nauk wchodzących w skład danej dziedziny (<https://sjp.pl/dziedzina> [DW 26.11.2024]).

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 października 2022 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz. U. 2022 poz. 2202).

z dziedziny nauk społecznych, takie jak pedagogika i psychologia wraz z ich subdyscyplinami, nauki socjologiczne, nauki o komunikacji społecznej i mediach, geografia, nauki o polityce i administracji. Z tabeli nr 5 wynika, iż współcześnie proces kształcenia nauczycieli języków obcych ma specyficzny, interdyscyplinarny charakter. Można też zauważyć tendencję ostatnich lat do powstawania tak zwanych interdyscyplin (na przykład nauki o komunikacji czy o mediach, nauk neurologicznych czy kognitywistyki)²⁰.

Kilka przykładów, zaczerpniętych z aktualnego Standardu kształcenia nauczycieli, a dokładniej z treści modułu psychologicznego, ukierunkowano w tabeli nr 6 na osiągnięcie nadrzędnego celu edukacji językowej, jakim jest rozwijanie kompetencji komunikacyjnej, komunikacyjno-międzykulturowej, międzykulturowej (Bawej, 2023: 303–306) i neokomunikacyjnej. Poprzez omówienie zagadnień psychologicznych student ma bowiem wykształcić w sobie umiejętność przygotowania przyszłych uczniów do komunikacji w języku obcym w autentycznych sytuacjach oraz porozumiewania się w różnorodnych sytuacjach społecznych z poszanowaniem potrzeb swoich i innych osób. Tabela ta pokazuje, że omawianie wielu zagadnień z zakresu psychologii bez odniesienia do kompetencji komunikacyjnej, międzykulturowej czy neokomunikacyjnej, traktowanych jako nadrzędny cel edukacyjny każdej lekcji języka obcego, może zubożyć proces przygotowania nauczycielskiego studentów studiów neofilologicznych. W takim przypadku bowiem istnieje ryzyko, że zagadnienia zawarte w środkowej oraz ostatniej kolumnie tabeli nr 6 nigdy nie zostaną uwzględnione w procesie przygotowania do zawodu nauczyciela języka obcego.

Podobne niebezpieczeństwo istnieje w przypadku kształcenia w zakresie wychowania. Przykłady zaczerpnięto z pedagogicznego modułu B.2 w *Standardzie*. Tabela nr 7 przedstawia ukierunkowanie zagadnień pedagogicznych na przygotowanie studentów do neokomunikacyjnego nauczania języka obcego. Tutaj również bezpośrednie powiązanie pedagogiki i językoznawstwa może przynieść wymierne efekty dla studentów jako przyszłych nauczycieli języków obcych.

Efekty ukierunkowania zagadnień dydaktyki ogólnej oraz emisji głosu na przygotowanie przyszłych nauczycieli języków obcych, a nie nauczycieli wszelkich innych specjalności przedstawia tabela nr 8. Ukazuje ona, że wiedza ogólnodydaktyczna stanowić może silną podstawę dla refleksji oraz ćwiczenia odpowiednich umiejętności ukierunkowanych bezpośrednio na nauczanie i uczenie się języka obcego.

²⁰ Wiele interdyscyplin nie może być jeszcze jednoznacznie zaklasyfikowanych, jak chociażby nauki neurologiczne czy poznawcze. Pomimo tego ich wyniki wykorzystuje się między innymi w badaniach nad procesami uczenia się i nauczania języków obcych.

W zakresie dydaktyki przedmiotu ze Standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela również wybrano te treści glottodydaktyczne, które w powiązaniu z językoznawstwem jako humanistyczną nauką, nabierają specyficznego znaczenia. Tabela nr 9 eksponuje specyfikę glottodydaktycznego przygotowania przyszłych nauczycieli języków obcych w stosunku do przygotowania dydaktycznego do nauczania innych przedmiotów szkolnych. Zawężenie treści dotyczących różnych dydaktyk przedmiotowych do glottodydaktyki prowadzi *de facto* do ich poszerzenia i pogłębienia o szereg aspektów ściśle związanych z nauczaniem i uczeniem się języków obcych, a typowych dla tego obszaru. Na tak pojętej integracji nauk humanistycznych i społecznych bazuje *Program kształcenia nauczycielskiego*, będący przedmiotem analizy i rozwoju w badaniach własnych.

10. Co dalej? Podsumowanie, wnioski i perspektywy badawcze: Od monizmu, przez pluralizm i interdyscyplinarność do interdyscypliny?

Wydaje się, że aspekt jednorodności dziedzin nauki należy raczej do przeszłości i obecnie nie eksponuje się już monizmu żadnej z dyscyplin – w badanym przypadku ani językoznawstwa, ani glottodydaktyki. Nawet niezwykle cenny dualizm czy pluralizm zawarty w glottopedagogice, dopatrującej się dwoistości różnorodnych zagadnień pedagogicznych i językoznawczych, zdaje się dziś niewystarczający. Co więcej, glottodydaktyka jako samodzielna dyscyplina z jej interdyscyplinarnym charakterem, być może nie jest w stanie objąć swym zakresem wielości i rozległości badanych zagadnień, zwłaszcza tych z pogranicza psychologii i pedagogiki²¹. W niniejszym artykule proponuje się zatem glottopsychopedagogikę jako interdyscyplinę, będącą zintegrowanym zespołem nauk o procesach nauczania i uczenia się języków obcych w dynamicznym kontekście psychologiczno-pedagogicznym. Fuzja nauk, takich jak językoznawstwo, psychologia, pedagogika, w tym dydaktyka i glottodydaktyka wraz z ich interdyscyplinarnymi powiązaniami z innymi, wyżej wymienionymi dyscyplinami, stanowi swoiste połączenie, zespolenie, scalenie, mocne zintegrowanie, zjednoczenie, a tym samym umożliwia specyficzną harmonię

²¹ Thien (2024) wyszczególnia trzy fazy w rozwoju glottodydaktyki: 1) dydaktykę języków obcych jako subdyscyplinę językoznawstwa stosowanego, 2) językoznawstwo jako pokrewną dyscyplinę glottodydaktyki, 3) lingwistykę jako subdyscyplinę glottodydaktyki, obok psychologii i pedagogiki. Spośród tych trzech historycznych paradygmatów dotyczących glottodydaktyki, najbliższy koncepcji badań przedstawianych w tym artykule jest ostatni (rozwijający się zdaniem badaczki od roku 2010).

i synergię wyników badań nad procesami uczenia się i nauczania języków obcych oraz kształcenia przyszłych nauczycieli w tym zakresie.

Celem niniejszego tekstu jest ukazanie wyjątkowej harmonii specyficznego, interdyscyplinarnego otoczenia naukowego we współczesnym procesie kształcenia nauczycieli języków obcych oraz w wyjaśnianiu procesów uczenia się i nauczania tych języków. Teoretyczne rozważania eksponują kształcenie nauczycieli języków obcych jako proces kształtowania przyszłych anglistów, germanistów, romanistów, sławistów itp. Zdobywaniu uprawnień nauczycielskich w tym zakresie towarzyszy obecnie *de facto* wiele dyscyplin z dwóch wiodących dziedzin: humanistycznej i społecznej, w równomiernym, harmonijnym i równoległym rozłożeniu zagadnień. Rzeczywiste podwaliny dla zdobywania wiedzy, rozpoznawania i rozwijania umiejętności oraz formowania postaw przyszłych nauczycieli języków obcych tworzą przede wszystkim językoznawstwo ogólne i stosowane, psychologia, pedagogika, dydaktyka ogólna i szczegółowa, czyli glottodydaktyka wraz z ich subdyscyplinami i wieloma naukami pokrewnymi związanymi przede wszystkim z nauczaniem i uczeniem się języków obcych. Wyjątkowa fuzja tych dyscyplin prowadzi do ich harmonii i umożliwia kształtowanie się specyficznej interdyscypliny, określonej w niniejszym artykule, w nawiązaniu do Światowego Kongresu FIPLV-PTN 2022, mianem glottopsychopedagogiki (z ukłonem w stronę glottopedagogiki, promowanej przez Waldemara Pfeiffera już w 2004 roku). Jej przedmiot badań tworzy (glotto)dydaktyczna problematyka nauczania i uczenia się języków obcych w dynamicznym kontekście psychopedagogicznym.

Pozostaje jeszcze otwarte pytanie: W jakim języku realizować wyżej wymieniony proces kształtowania nauczycieli języków obcych *in spe*? Wyżej przedstawione praktyczne badania edukacyjne trwają. Działania badawcze ostatniego etapu prowadzą nie tyle do konkluzji, co do nowych hipotez. Być może jesteśmy świadkami tworzenia się nowego, czwartego podejścia w ramach kształcenia nauczycieli języków obcych. Wydaje się, że czasy humanistycznego, technologicznego i funkcjonalnego kształcenia nauczycieli edukacji językowej, uchwycone na drugim etapie przedstawionych tu badań, mijają, obecnie zaś wyłania się podejście o charakterze coachingowym (Daase, Saas, 2024), a nawet autocoachingowym. Hipotetycznie, taki harmonijny i wysoce spersonalizowany model kształcenia nauczycieli języków obcych, obejmujący zintegrowane kształcenie merytoryczne, psychologiczne, pedagogiczne i (glotto)dydaktyczne z uwzględnieniem innych nauk pokrewnych, otwiera nowe możliwości aranżacji tego glottopsychopedagogicznego procesu. Tym bardziej, że w kształceniu nauczycielskim w krajach zachodniej Europy coraz mocniej ujawnia się podejście wrażliwe zarówno na dany język obcy, jak i na wielojęzyczną edukację osób z różnych krajów pochodzenia (Fliri, 2024),

a dydaktyka szkoły wyższej staje się coraz bardziej elastyczna i otwarta na zmiany (Arn, 2017; Reich, Reich, 2025).

BIBLIOGRAFIA

- Altrichter H., Feindt A., Thünemann S. (2023), *Aktions-, Handlungs- und Praxisforschung*, (w:) Hascher T. i in. (red.), *Handbuch Schulforschung*. Wiesbaden: Springer VS, s. 551–572.
- Arn Ch. (2017), *Agile Hochschuldidaktik*. Bern: Beltz.
- Bawej I. (2023), *Kompetencja międzykulturowa a umiejętność sporządzenia dokumentów aplikacyjnych (na materiale języka niemieckiego)*. „Neofilolog”, nr 60/2, s. 301–327.
- Caspari D., Klippel F., Legutke M., Schramm K. (red.) (2016), *Forschungsmethoden in der Fremdsprachendidaktik*. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.
- Caspari G., Schinschke A. (2024), *Die Verantwortung der 1. Fremdsprache für das weitere (Fremd-)Sprachenlernen*. „Zeitschrift für Fremdsprachenforschung”, nr 35/1, 39–53.
- Daase A., Sass A. (2024), *Sprachcoaching für den Beruf*, (w:) Efing Ch., Kalkavan-Ayding Z. (red.), *Berufs- und Fachsprache Deutsch in Wissenschaft und Praxis*. Berlin, Boston: De Gruyter, s. 267–278.
- Dietrich-Grappin S. (2024), *Plurilinguale Kompetenz in den neuen Bildungsstandards - Ein mehrsprachigkeitsdidaktischer Meilenstein mit Wermutstropfen*. „Zeitschrift für Fremdsprachenforschung”, nr 35/1, s. 73–89.
- Fliri B. (2024), *Potentiale einer mehrsprachigkeitssensibler Lehramtsausbildung aus Sicht der Studierenden - Mehrsprachigkeitsdidaktische und sprachensible Ansätze in der Initialausbildung*. „Zeitschrift für Fremdsprachenforschung”, nr 35/2, s. 173–198.
- Friebertshäuser B., Langer A., Prengel A. (2013), *Qualitative Forschungsmethoden in der Erziehungswissenschaft*. Weinheim, Basel: Beltz Juventa Verlag.
- Hug T., Poschenik G. (2020), *Empirisch forschen*. München: UVK Verlag.
- Karpeta-Peć B. (2017), *Indywidualizacja nauczania i uczenia się - otwarte formy pracy w gimnazjum oraz w kształceniu akademickim (action research)*. „Neofilolog”, nr 49/1, s. 95–114.
- Karpeta-Peć B. (2018), *The Affect vs. Effect – Open Forms of Learning from the Glottodidactic Perspective*. *Afekt vs. efekt – otwarte formy pracy z perspektywy glottodydaktycznej*. „Roczniki Humanistyczne”, nr LXVI/10, s. 25–42.
- Königs F. G. (1991), *Auf dem Weg zu einer neuen Ära des Fremdsprachenunterrichts? Gedanken zur ‚postkommunikativen Phase‘ in der Fremdsprachendidaktik*. „Taller de letras”, nr 19, s. 21–42.
- Łobocki M. (2000), *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Łobocki M. (2010), *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.

- Peć B. (2008), *Otwarty, aktywny, samodzielny... Przewodnik dla nauczycieli języków obcych*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Peć B. (2019), *Traditionelle und innovative Lehr- und Lernformen in der akademischen Deutschlehrerausbildung*, „Studia Niemcoznawcze – Studien zur Deutschkunde”, numer specjalny LXIII, s. 73–90.
- Peć B. (2020a), *Otwarte formy pracy w glottodydaktyce – specyfika oceniania w edukacji szkolnej oraz w akademickim kształceniu nauczycieli języków obcych*, „Neofilolog”, nr 54/1, s. 105–131.
- Peć B. (2020b), *Interdyscyplinarna specyfika kształcenia nauczycieli języków obcych (ze szczególnym uwzględnieniem pedeutologii i glottodydaktyki)*. „Neofilolog”, nr 55/1, s. 27–49.
- Peć B. (2020c), *Selected contemporary tendencies in educating foreign language teachers (in light of the author's research)*, (w:) Sowa M. (red.), *In search of the LSP teacher's competence. À la recherche des compétences des enseignants de LS*. Berlin: Peter Lang Verlag, s. 223–243.
- Peć B. (2021a), *Otwarte formy uczenia się i nauczania języków obcych*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Peć B. (2021b), *Interdisziplinarität der Deutschlehrerausbildung*, (w:) Gębal P., Jaro-szewska A., Kumięga Ł. (red.), *Pädagogisch-fremdsprachendidaktische Verordnungen der Lehrerforschung*. Göttingen: Brill, s. 147–169.
- Peć B. (2024), *An der Grenze zwischen humanistischen und sozialen Wissenschaften - ein Plädoyer für integrierte Deutschlehrerbildung*, (w:) Czachur W., Jóskowiak P., Kosacka M., Piszczatowski P. (red.), *Germanistik neu denken. Aktuelle Herausforderungen und Zukunftsstrategien. Interkulturelle Rhizome. Band 4*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Pfeiffer W. (2004), *Interkulturowa glottopedagogika - nowa dyscyplina naukowa? Uwagi do dyskusji*, (w:) Badstübner-Kizik C., Rozalowska-Żądło R., Uniszewska A. (red.), *Sprachen lehren. Sprachen lernen. Nauczanie i uczenie się języków obcych*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, s. 71–84.
- Reich Ch., Reich K. (2025), *Digitale Didaktik. Modelle und Methoden für eine erfolgreiche Praxis*. Weinheim: Verlagsgruppe Beltz.
- Thien M. (2024), *Rywalizacja pomiędzy rodzeństwem - o tym, co łączy i dzieli językoznawstwo i dydaktykę językową na przykładzie językoznawstwa germańskiego i dydaktyki języka niemieckiego jako obcego*. Referat wygłoszony na Konferencji Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego, Olsztyn.

Dokumenty prawne

- Rozporządzenie MEN z dnia 30 czerwca 2006 r. w sprawie kształcenia nauczycieli w nauczycielskich kolegiach i nauczycielskich kolegiach języków obcych (Dz. U. 2006 poz. 897).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. 2012 poz. 131).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. 2024 poz. 453).

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 października 2022 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz. U. 2022 poz. 2202).

Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej nr 26 z dnia 23 lipca 1990 w sprawie planów i programów nauczania w nauczycielskim kolegium języków obcych.

NETOGRAFIA

https://www.cedefop.europa.eu/files/9109_pl.pdf [DW 26.11.2024]

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/klasyfikacja-nauk> [DW 26.11.2024].

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=EN) [DW 26.11.2024].

<https://europass.europa.eu/pl/narzedzia-europass/europejskie-ramy-kwalifikacji> [DW 26.11.2024].

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20240000453/O/D20240453.pdf> [DW 26.11.2024].

https://kwalifikacje.gov.pl/images/Publikacje/Polska_Rama_Kwalifikacji_-_poradnik_u%C5%BCytkownika_wydanie_II_1.pdf [DW 26.11.2024].

https://neofilologia.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2020/10/Liczba-N_Poradnik-Wydzia%C5%82-Neofilologii-UW.pdf [DW 26.11.2024].

<https://sjp.pl/dziedzina> [DW 26.11.2024].

Received: 28.12.2024

Revised: 11.03.2025

ANEKS

Tabela 1. Efekty uczenia się dla studentów studiów I stopnia (poziom 6 w Europejskich Ramach Kwalifikacji)

Poziom 6 - Efekty uczenia się		
Wiedza	Umiejętności	Odpowiedzialność i autonomia
• zaawansowana wiedza w danej dziedzinie pracy lub nauki obejmująca <u>krytyczne rozumienie teorii i zasad</u>	• zaawansowane umiejętności, wykazywanie się biegłością i <u>innowacyjnością potrzebną do rozwiązania złożonych i nieprzewidywalnych problemów w specjalistycznej dziedzinie pracy lub nauki</u>	• <u>zarządzanie złożonymi (...) zawodowymi działaniami lub projektami</u>, przyjmowanie odpowiedzialności za <u>podejmowanie decyzji w nieprzewidywalnych kontekstach</u> związanych z pracą lub nauką • <u>przyjmowanie odpowiedzialności za zarządzanie rozwojem zawodowym jednostek i grup</u>

Źródło: <https://europass.europa.eu/pl/description-eight-efq-levels> [DW 26.11.2025]; podkreślenie własne aspektów innowacyjności

Tabela 2. Efekty uczenia się dla studentów studiów II stopnia (poziom 7 w Europejskich Ramach Kwalifikacji)

Poziom 7 - Efekty uczenia się		
Wiedza	Umiejętności	Odpowiedzialność i autonomia
• wysoce <u>specjalistyczna wiedza, której część stanowi najnowsza wiedzę w danej dziedzinie pracy lub nauki, będącą podstawą oryginalnego myślenia lub badań</u> • krytyczna świadomość zagadnień w zakresie wiedzy w danej dziedzinie oraz <u>na styku różnych dziedzin (!)</u>	• specjalistyczne umiejętności rozwiązywania problemów potrzebne do badań lub działalności innowacyjnej w celu tworzenia nowej wiedzy i procedur oraz <u>integrowania wiedzy z różnych dziedzin</u>	• <u>zarządzanie i przekształcanie kontekstów</u> związanych z pracą lub nauką, które są <u>złożone, nieprzewidywalne i wymagają nowych podejść strategicznych</u> • przyjmowanie odpowiedzialności za <u>przyczynianie się do rozwoju wiedzy i praktyki zawodowej</u> lub za dokonywanie przeglądu strategicznych wyników zespołów

Źródło: <https://europass.europa.eu/pl/description-eight-efq-levels> [DW 26.11.2025]; podkreślenie własne aspektów innowacyjności

Tabela 3 . Interdyscyplinarny charakter kształcenia nauczycieli języków obcych w ramach studiów neofilologicznych (zestawienie własne)

Interdyscyplinarny charakter kształcenia nauczycieli języków obcych w ramach kierunków neofilologicznych			
Moduł	Przygotowanie	Dziedzina	Podstawowa dyscyplina
A	Merytoryczne	Nauki humanistyczne i społeczne	Neofilologia: językoznawstwo ogólne i stosowane oraz literatura-, kulturo-, realizm, historia w odniesieniu do obszaru danego języka obcego itd.
B	Psychologiczno-pedagogiczne	Nauki społeczne	Psychologia, pedagogika
C	Ogólnodydaktyczne + emisja głosu	Nauki społeczne i humanistyczne	Dydaktyka ogólna, fonetyka danego języka obcego
D	Glottodydaktyczne	Nauki humanistyczne i społeczne	Językoznawstwo stosowane, glottodydaktyka, metodyka nauczania danego języka obcego
A+ +B+C+D	Razem: Kształcenie nauczycieli języków obcych	Nauki humanistyczne i społeczne	Fuzja dyscyplin o profilu humanistycznym i społecznym (w tym glottopedagogika i glottopedeutologia)

Tabela 4. Przegląd wybranych planów kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce w latach 1990–2025 (zestawienie własne)

Wybrane plany kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce (z podanymi liczbami godzin dydaktycznych)						
	Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne		Przygotowanie dydaktyczne			
	Psychologia	Pedagogika	Dydaktyka ogólna	Emisja głosu	Glottodydaktyka (dydaktyka nauczania języków obcych)	Metodyka nauczania danego języka obcego
1990 NKJO*	Teoria uczenia się i nauczania języków obcych (zagadnienia psychopedagogiczne) 60 w języku obcym		-	-	-	360 w języku obcym
2006 NKJO	60 w języku polskim	60 w języku polskim	-	60 w języku polskim	150 w języku obcym	

2015 IG UW**	Psychopedagogika 90 w języku obcym		-	-	120 w języku obcym
2023 IG UW	Psychopedagogika 180 w języku obcym		30 w języku obcym	30 w języku polskim	150 w języku obcym
2025 IG UW	Psychologia 90 w języku polskim	Pedagogika 90 w języku polskim	30 w języku polskim i obcym	30 w języku polskim	150 w języku obcym z elementami języka polskiego

* NKJO – Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych w Radomiu w latach 1990–2011.

** IG UW – Instytut Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego w latach 2011–2025.

Tabela 5. Otoczenie naukowe w procesie kształcenia nauczycieli języków obcych (zestawienie własne wybranych dyscyplin w porządku alfabetycznym)

Otoczenie naukowe w procesie kształcenia nauczycieli języków obcych					
Dziedzina		Podstawowa dyscyplina	Dyscypliny szczegółowe (wybrane subdyscypliny)		
1.	Dziedzina nauk humanistycznych	Anglistyka/ Germanistyka/ Romanistyka itp.	Filologia angielska Filologia germańska Filologia romańska, itp.		
2.		Historia	Historia kraju docelowego języka obcego		
3.		Językoznawstwo	Językoznawstwo ogólne w odniesieniu do danego języka obcego Językoznawstwo stosowane (w tym tradycyjna glottodydaktyka)		
4.		Literaturoznawstwo	Literaturoznawstwo w odniesieniu do obszaru danego języka obcego		
5.		Nauki o kulturze i religii	Kulturoznawstwo w odniesieniu do obszaru danego języka obcego		
1.	Dziedzina nauk społecznych	Geografia	Realioznawstwo obszaru danego języka obcego		
2.		Nauki o komunikacji społecznej i mediach	Nauki o komunikacji Nauki o mediach		
3.		Nauki o polityce i administracji	Polityka krajów anglojęzycznych Polityka krajów romańskich Polityka krajów niemieckiego obszaru językowego itp.		
4.		Nauki socjologiczne	Socjologia		

5.	Dziedzina nauk społecznych	Pedagogika	Aksjologia pedagogiczna Pedagogika alternatywna Pedagogika wczesnoszkolna Pedeutologia
			Dydaktyka ogólna Dydaktyki szczegółowe (Metodyka nauczania danego języka obcego) Glottodydaktyka (nowoczesna jako subdyscyplina glottopedagogiki) Neurodydaktyka
6.		Psychologia	Psychologia emocji Psychologia humanistyczna Psychologia kognitywna (poznawcza) Psychologia motywacji Psychologia rozwojowa Psychologia różnic indywidualnych Psychologia społeczna

Tabela 6. Psychologiczne kształcenie nauczycieli a kształcenie nauczycieli języków obcych – przykłady wybranych zagadnień psychologicznych w procesie przygotowania uczniów i studentów do komunikacji w języku obcym z rodzimymi użytkownikami języka (zestawienie własne)

Psychologiczne kształcenie nauczycieli a kształcenie nauczycieli języków obcych		
Zagadnienie psychologiczne w kształceniu nauczycieli różnych przedmiotów	Zagadnienie psychologiczne w kształceniu nauczycieli języków obcych	Zagadnienia psychologiczne powiązane z językoznawstwem w autentycznych sytuacjach docelowych
podstawowe pojęcie psychologii: język (B.1.W1)	język a język obcy	dany język obcy i jego specyfika
style poznawcze (B.1.W1)	style poznawcze w perspektywie uczenia się języków obcych (sposób wykonywania ćwiczeń i zadań językowych z wykorzystaniem preferowanych stylów poznawczych)	umiejętność świadomego wykorzystywania własnego stylu poznawczego w nauce języka obcego oraz w procesie przygotowywania się do zawodu nauczyciela języka obcego
emocje i motywacje w procesach regulacji zachowania (B1.W.1)	emocje i motywacje w procesach regulacji zachowania podczas uczenia się języka obcego	regulowanie własnych emocji i motywacji w autentycznych sytuacjach komunikacji w języku obcym oraz w praktyce szkolnej

• różnice w zakresie temperamentu ucznia (B.1.W1)	• różnice w zakresie temperamentu ucznia na lekcjach języka obcego (np. zachowania na lekcjach języka obcego podczas pracy zespołowej)	• zachowania językowe i pozajęzykowe w sytuacjach autentycznej komunikacji w języku obcym zależne od temperamentu ucznia/studenta, świadomość swego temperamentu
• dysharmonie i zaburzenia rozwojowe u uczniów (B.1.W.2)	• wpływ dysharmonii i zaburzeń rozwojowych na procesy uczenia się i nauczania języka obcego	• komunikowanie się w języku obcym pomimo dysharmonii i zaburzeń rozwojowych uczniów/studentów
• procesy komunikowania się (B.1.W3)	• procesy komunikowania się w języku ojczystym a procesy komunikowania się w języku obcym	• komunikowanie się w języku obcym w autentycznych sytuacjach z rodzimymi użytkownikami języka → kompetencja komunikacyjna, międzykulturowa, neokomunikacyjna
• różne formy komunikacji - autoprezentacja (B.1.W3)	• autoprezentacja w języku obcym na lekcjach językowych	• autoprezentacja w języku obcym (połączenie umiejętności psychologicznych i językowych w sytuacjach pozalekcyjnych → egzamin dojrzałości, rozmowa kwalifikacyjna
• metody i techniki uczenia się z uwzględnieniem rozwijania metapoznania (B.1.W4)	• kognitywne, metakognitywne, afektywne i społeczne strategie i techniki uczenia się danego języka obcego	• zastosowanie strategii i technik uczenia się danego języka również w odniesieniu do innych języków obcych
• zagadnienia autorefleksji i samorozwoju (B.1.W5)	• stosowanie narzędzi autorefleksji i rozwoju własnego na lekcjach języka obcego	• (auto)coaching językowy, umiejętność korzystania z różnych źródeł językowych i psychologicznych poza edukacją szkolną/akademicką i zdobywania się na refleksję nad własnym procesem uczenia się i nauczania języka obcego

* symbole oznaczają numer danego efektu uczenia się w klasyfikacji dla psychologicznego modułu B.1 w Standardzie (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela)

Tabela 7. Pedagogiczne kształcenie nauczycieli a kształcenie nauczycieli języków obcych – przykłady wybranych zagadnień pedagogicznych w procesie przygotowania uczniów i studentów do komunikacji w języku obcym z rodzimymi użytkownikami języka (zestawienie własne)

Pedagogiczne kształcenie nauczycieli a kształcenie nauczycieli języków obcych		
Zagadnienie pedagogiczne w kształceniu nauczycieli różnych przedmiotów	Zagadnienie pedagogiczne w kształceniu nauczycieli języków obcych	Zagadnienia pedagogiczne powiązane z językoznawstwem w autentycznych sytuacjach docelowych
alternatywne formy edukacji (B.2.W1)*	alternatywne formy edukacji i alternatywne formy edukacji językowej	uczenie się i nauczanie danego języka obcego w alternatywnych formach edukacji (np. elementy pedagogiki Montessori na lekcjach języków obcych oraz w kształceniu nauczycieli języków obcych)
rola nauczyciela i koncepcje pracy nauczyciela (B.2.W2)	rola nauczyciela języka obcego i koncepcje jego pracy; projektowanie ścieżki własnego rozwoju zawodowego w zakresie danego języka obcego pod względem językowym, psychologicznym, pedagogicznym i (glotto) dydaktycznym	własny rozwój zawodowy nauczyciela danego języka obcego (udział w odpowiednich formach kształcenia, doskonalenia i doksztalcania zawodowego, ze szczególną rolą instytucji wspierających rozwój nauczycieli danego języka obcego)
wychowanie w kontekście rozwoju (B.2.W3) - funkcjonowanie w klasie szkolnej; brak bezpośredniego powiązania np. z lekcjami matematyki	wpływ stylu wychowania i przywiązania w rodzinie na funkcjonowanie w klasie szkolnej na lekcjach języka obcego; udzielanie się ucznia w sytuacjach komunikacyjnych w klasie	udział w sytuacjach autentycznej komunikacji w języku obcym oraz w relacjach z rodzimymi użytkownikami danego języka; demokratyczny, autokratyczny i obojętny styl nauczania języka obcego
współpraca rodziny ucznia i szkoły oraz szkoły ze środowiskiem pozaszkolnym (B.2.W3)	także np. wymiana międzyszkolna, korespondencja międzyklasowa, projekty internetowe	np. projektowanie i organizowanie międzynarodowej wymiany międzyszkolnej; korzystanie ze wsparcia odpowiednich instytucji i fundacji związanych z promowaniem danego języka obcego; organizowanie międzynarodowych projektów internetowych; udział w międzynarodowych konkursach językowych

rozwijanie u uczniów kompetencji komunikacyjnych (B.2.W4)	rozwijanie u uczniów kompetencji komunikacyjnej i międzykulturowej w danym języku obcym	komunikowanie się w danym języku obcym w autentycznych sytuacjach z rodzimymi użytkownikami języka
specjalne potrzeby edukacyjne uczniów (B.2.W5 oraz B.2.W6)	specjalne potrzeby edukacyjne uczniów na lekcjach języków obcych	umiejętność pracy językowej z uczniami zdolnymi, uczniami z dysfunkcjami i niepełnosprawnościami
doradztwo zawodowe (B.2.W7)	metody i techniki określania potencjału ucznia/studenta z uwzględnieniem możliwości językowych	nauka i praca w zgodzie z własnym potencjałem intelektualnym, językowym, psychologicznym, pedagogicznym itp.

* symbole oznaczają numer danego efektu uczenia się w klasyfikacji dla pedagogicznego modułu B.2 w Standardzie (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela)

Tabela 8. Ogólnodydaktyczne kształcenie nauczycieli a kształcenie nauczycieli języków obcych – przykłady wybranych zagadnień ogólnodydaktycznych w procesie przygotowania uczniów i studentów do komunikacji w języku obcym z rodzimymi użytkownikami języka (zestawienie własne)

Ogólnodydaktyczne kształcenie nauczycieli a kształcenie nauczycieli języków obcych		
Zagadnienie ogólnodydaktyczne w kształceniu nauczycieli różnych przedmiotów	Zagadnienie ogólnodydaktyczne w kształceniu nauczycieli języków obcych	Zagadnienia ogólnodydaktyczne powiązane z językoznawstwem w autentycznych sytuacjach docelowych
usytuowanie dydaktyki w zakresie pedagogiki (C.W1)*	usytuowanie dydaktyki w zakresie pedagogiki oraz glottodydaktyki w zakresie glottopedagogiki	glottopsychopedagogiczne kształcenie nauczycieli języków obcych
integracja klasy szkolnej (C.W2)	integracja klasy szkolnej na lekcji języka obcego, np. gry i zabawy integracyjne w języku obcym	integracja dzieci, młodzieży, studentów podczas zajęć oraz międzynarodowej wymiany międzyszkolnej, międzyuczelnianej
metody nauczania (C.W3)	ogólno- i glottodydaktyczne metody nauczania	zastosowanie ogólno- i glottodydaktycznych metod nauczania w praktyce edukacji językowej
modele lekcji (C.W4)	modele lekcji języka obcego	zastosowanie konwencjonalnych i niekonwencjonalnych modeli lekcji języka obcego

• znaczenie odkrywania oraz rozwijania predyspozycji i uzdolnień (C.W5)	• odkrywanie oraz rozwijanie predyspozycji i uzdolnień ogólnych oraz językowych	• uczenie się, studiowanie i praca w zgodzie z własnymi predyspozycjami i uzdolnieniami ogólnymi i językowymi
• ocenianie osiągnięć uczniów (C.W6)	• ocenianie osiągnięć językowych uczniów	• samoocena własnych osiągnięć językowych i innych
• znaczenie języka jako narzędzia pracy nauczyciela (C.W7)	• znaczenie języka obcego jako narzędzia pracy nauczyciela tego języka	• sztuka nauczania w języku obcym (poprawność językowa, etyka języka, etykieta korespondencji obcojęzycznej, emisja głosu w danym języku obcym)

* symbole oznaczają numer danego efektu uczenia się w klasyfikacji dla ogólnodydaktycznego modułu C w Standardzie (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela)

Tabela 9. Dydaktyczne kształcenie nauczycieli a glottodydaktyczne kształcenie nauczycieli języków obcych – przykłady wybranych zagadnień glottodydaktycznych w procesie przygotowania uczniów i studentów do komunikacji w języku obcym z rodzimymi użytkownikami języka (zestawienie własne)

Dydaktyczne kształcenie nauczycieli a glottodydaktyczne kształcenie nauczycieli języków obcych		
Zagadnienie dydaktyki przedmiotowej w kształceniu nauczycieli różnych przedmiotów	Zagadnienie glottodydaktyczne w kształceniu nauczycieli języków obcych	Zagadnienia glottodydaktyczne powiązane z językoznawstwem w autentycznych sytuacjach docelowych
• integracja wewnątrz- i międzyprzedmiotowa (D.1.W3)*	• integracja sprawności, kompetencji i działań językowych na lekcjach języka obcego; nauczanie dwujęzyczne i jego odmiany; integracja nauczania języka obcego z nauczaniem innych przedmiotów, w tym podejście CLIL (Content Language Integrated Learning), Sensibler Sachfachunterricht i in.	• integrowanie sprawności, kompetencji i działań językowych w sytuacjach autentycznej komunikacji z rodzimymi użytkownikami języka; specyficzna integracja zagadnień językowych z wiedzą różnych przedmiotów; stosowanie języka obcego zawodowego

kompetencje merytoryczne, dydaktyczne i wychowawcze nauczyciela (D.1.W4)	kompetencje merytoryczne, psychologiczne, pedagogiczne, ogólno- i glottodydaktyczne nauczyciela języka obcego	wiedza, umiejętności i postawy - przygotowanie merytoryczne w zakresie wiedzy o danym języku obcym, o literaturze, kulturze, historii, geografii, polityce kraju docelowego oraz umiejętności językowe na poziomie C1, przygotowanie psychologiczne, pedagogiczne, ogólno- i glottodydaktyczne w powiązaniu z nauczaniem danego języka obcego
znaczenie współpracy nauczyciela ze środowiskiem pozaszkolnym (D.1.W4)	nauczanie języka obcego z wykorzystaniem społecznych projektów językowych, międzynarodowej wymiany dzieci i młodzieży itp.	używanie języka obcego poprzez uczestniczenie w społecznych projektach językowych, międzynarodowej wymianie studenckiej itp.
konwencjonalne i niekonwencjonalne metody nauczania (D.1.W5)	konwencjonalne i niekonwencjonalne metody nauczania w dydaktyce ogólnej i glottodydaktyce	dobór odpowiednich ogólno- i glottodydaktycznych, konwencjonalnych lub niekonwencjonalnych metod nauczania języków obcych i stosowanie ich w praktyce szkolnej
metody aktywizujące i metoda projektów (D.1.W5)	w tym otwarte formy uczenia się i nauczania języków obcych: praca swobodna, praca w formie stanowisk edukacyjnych, praca projektowa, praca według planu dnia, tygodnia, miesiąca, oraz szkolne i pozaszkolne formy nauki języka obcego	np. uczenie się języka obcego w otwartych formach pracy, kształcenie nauczycieli języków obcych z wykorzystaniem otwartych form pracy
metodyka (D.1.W6)²²	obszerny zakres metodyki nauczania poszczególnych sprawności, kompetencji i działań językowych	zintegrowane lub izolujące podejście do treningu sprawności, kompetencji i działań językowych we własnej praktyce edukacyjnej
typowe dla przedmiotu błędy uczniowskie (D.1.W6)	psycholingwistyczne zagadnienia interferencji i transferu językowego, interferencja i transfer pomiędzy językiem ojczystym i innymi językami używanymi przez ucznia a danym językiem obcym	świadomość typowych błędów wynikających z interferencji i transferu językowego a unikanie ich i korekta w autentycznej komunikacji w danym języku obcym

²² Metodyka jako 1/15 zagadnień dydaktyki przedmiotowej (!)

• formy pracy specyficzne dla danego przedmiotu (D.1.W7)	• formy zamkniętego, otwarto-zamkniętego i otwartego, frontального, kooperacyjnego i zindywidualizowanego uczenia się i nauczania języków obcych	• stosowanie takich form specyficznych dla nauki języków obcych jak: biografia spotkań międzykulturowych, drama w języku obcym, korespondencja międzyklasowa, praca z dziennikiem uczenia się, z portfolio, z tablicą interaktywną, z wykorzystaniem komputera w języku obcym; uczenie się języka obcego przez nauczanie, warsztaty językowe, wspólne obchodzenie świąt, uroczystości charakterystycznych dla kultury kraju docelowego, wycieczki klasowe, uczniowska i studencka wymiana międzynarodowa
• sposoby organizowania przestrzeni klasy szkolnej (D.1.W8)	• w tym atelier językowe (niem. Lernwerksstatt)	• np. aranżacja własnej pracowni języka obcego w formie językowego atelier, z podziałem na strefy wspólnego i indywidualnego uczenia się języka obcego oraz adekwatne kąci pracy językowej
• dobór i wykorzystanie zasobów edukacyjnych, w tym elektronicznych i obcojęzycznych (D.1.W8)	• bazy zasobów elektronicznych w danym języku obcym: stron, platform internetowych, aplikacji, narzędzi itp.	• korzystanie z zasobów elektronicznych w danym języku obcym, wirtualne projekty w języku obcym, wykorzystywanie sztucznej inteligencji w nauce języka obcego, w kształceniu nauczycieli języków obcych i w praktyce szkolnej (np. wykorzystanie chatbotów zasilanych przez Artificial Intelligence: OpenAI, Chat GPT, Gemini, Bielik.AI i in.)
• egzaminy kończące etap edukacyjny (D.1.W11)	• egzamin ósmoklasisty w zakresie nauczania języka obcego, w tym z dostosowaniami dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ustny i pisemny egzamin dojrzałości z danego języka obcego na poziomie podstawowym, rozszerzonym oraz dwujęzycznym, w tym z dostosowaniami j.w.	• udział w egzaminach ósmoklasisty i egzaminach maturalnych w charakterze obserwatora; przygotowywanie uczniów do w/w egzaminów w ramach własnych lekcji języka obcego i zajęć pozalekcyjnych

• diagnoza wstępna w kontekście nauczanego przedmiotu (D.1.W12)	• testy poziomujące z danego języka obcego	• opracowywanie i wykorzystywanie testów poziomujących z danego języka obcego w edukacji językowej
• kształtowanie kompetencji komunikacyjnych (D.1.W.13)	• kształtowanie kompetencji komunikacyjnej, międzykulturowej, międzykulturowo-komunikacyjnej lub neokomunikacyjnej na lekcjach języka obcego	• osiągnięcie kompetencji komunikacyjnej, międzykulturowej, międzykulturowo-komunikacyjnej lub neokomunikacyjnej oraz zastosowanie w autentycznych sytuacjach komunikacyjnych
• warsztat pracy nauczyciela (D.1.W14)	• warsztat pracy nauczyciela języka obcego	• poziom językowy C1 absolwenta akademickiego kształcenia nauczycielskiego, korzystanie z form doskonalenia i dokształcania nauczycieli danego języka obcego
• korzystanie z różnych źródeł wiedzy, w tym Internetu (D.1.W15)	• korzystanie z różnych źródeł wiedzy w języku obcym, w tym Internetu, na lekcjach i w samodzielnej pracy w domu	• korzystanie z różnych źródeł wiedzy w języku obcym, w tym Internetu, w procesie edukacji ustawicznej i uczenia się przez całe życie

* symbole oznaczają numer danego efektu uczenia się w klasyfikacji dla dydaktyki przedmiotu – moduł D1 w Standardzie (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela)